

*Uporabnost spletne predstavitve in
uporabniška izkušnja (Web
usability & User experience)*

Spletna uporabnost

- Deset največjih napak pri oblikovanju spletnih strani: <http://www.useit.com/alertbox/9605.html>

Atributi uporabnosti

- Uporabnost – večdimenzionalna lastnost (spletnega) uporabniškega vmesnika, povezana z atributi:
 - Učljivost (*Learnability*)
 - Učinkovitost (*Efficiency*)
 - Zapomnljivost (*Memorability*)
 - Napake (*Errors*)
 - **Subjektivno zadovoljstvo (*Satisfaction*)**
Povzeto po knjigi: J. Nielsen: Usability Engineering, San Francisco, 1994

Učljivost in učinkovitost

- **Učljivost** pove, kako hitro se uporabnik nauči uporabljati sistem – spletno mesto oz. predstavitev.
- Sistemi z dobro učljivostjo naredijo dober “prvi vtis” – pomembno zaradi hude konkurence med spletnimi predstavitvami
- Ključno vlogo igra intuitivnost sistema
- Z **učinkovitostjo** opredelimo, kako hitro lahko uporabnik opravi določeno nalogo
- Merimo jo v časovnih enotah ali številu potrebnih operacij

Enostavnost pomnjenja in napake

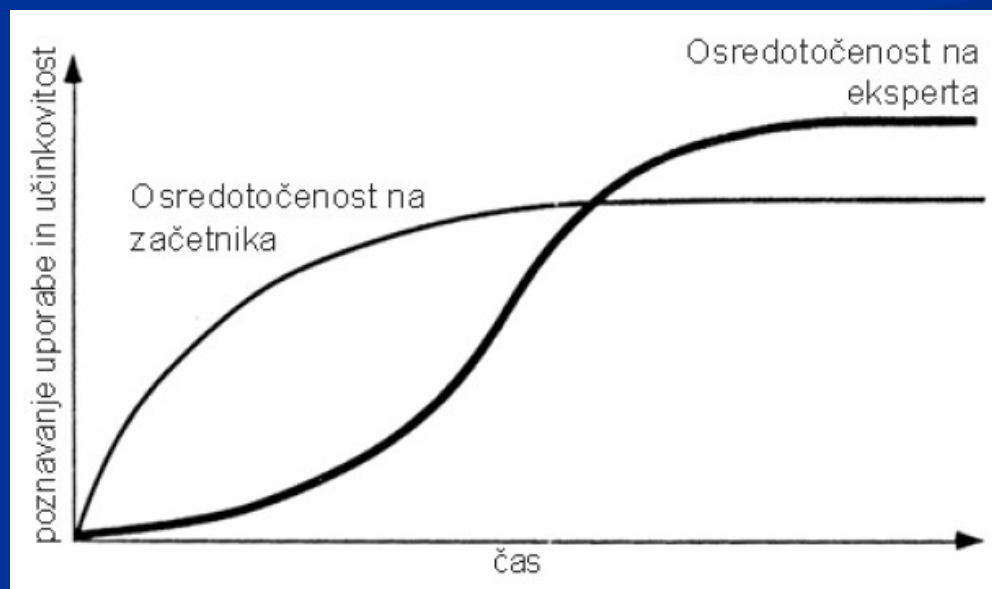
- **Zapomnljivost** je sposobnost sistema, da uporabniku ostane v spominu
- V idealnem primeru uporabnik nemoteno, brez sprememb uporablja sistem ne glede na čas, ki je pretekel od njegove zadnje uporabe
- **Napake** so sestavni del vsakega sistema
- Merimo, kako sistem preprečuje pojavljanje napak, kako enostavno jih je možno odkriti, in kako odpraviti

Subjektivno zadovoljstvo

- Na uporabnost sistema močno vpliva tudi **subjektivno zadovoljstvo** uporabnika
- Zlasti pomembno pri nedelovnih okoljih, zabavi namenjenih sistemih in tam, kjer je najvažnejša uporabnikova izkušnja (*User experience*)

Učinkovitost vs. čas uporabe

- Sistemi za eksperta zahtevajo več časa in energije za spoznavanje sistema, vendar omogočajo doseganje večje učinkovitosti
- Dobri sistemi se prilagajajo tipu uporabnika – posebej prilagojeno UV (avtomatizirano, s pomočjo urednika strani)

Posebnosti spletnega UV

- Začetni del krivulje mora biti čim bolj strm – zaradi hude konkurence obstaja nevarnost, da bo uporabnik spletno mesto oz. stran prenehal uporabljati
 - Pri “klasični” programski opremi zaradi prevelikih stroškov in zahtevnosti zamenjave sistema ter porabe časa ta možnost ni tako verjetna
- Krivulja se običajno ne začne v izhodišču koordinatnega sistema
 - Osnovni elementi večine spletnih strani so si podobni in jih uporabniki – razen popolnih začetnikov – poznajo, npr. način premikanja znotraj strani in med njimi, klikanje na povezave, ipd.

Metode za ocenjevanje spletnih predstavitev

■ Metode za ocenjevanje (evalvacijo) kakovosti spletnega mesta oz. spletnega UV

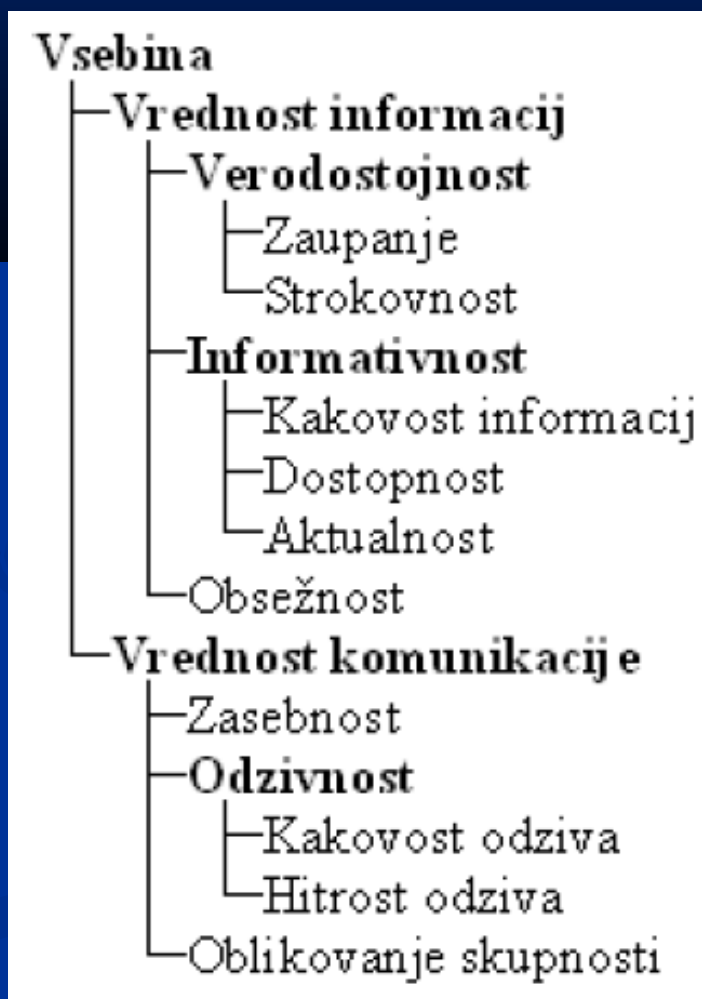
- Vprašalniki
- Intervjuji
- Hevristično vrednotenje
- Sprehod skozi spletno predstavitev
- Prototipi
- Analiza konkurence
- Analiza nalog
- Testiranje z uporabniki
- Opazovanje
- Psihofizične metode
- Metoda razvrščanja kart
- Pregled upoštevanja standardov
- Beleženje uporabe
- Tehnična analiza
- Slikanje zaslona
- Skrivnostni obiskovalec
- Analiza uporabe prostora
- Analiza vplivnosti
- Dostopnost spletne predstavitve
- Metode za avtomatizirano vrednotenje uporabnosti

Kriteriji ocenjevanja kakovosti

- Tri skupine kriterijev – večkriterijski model CUT (Lindič, 2003)
 - Vsebina (C – *Content*)
 - Uporabnost (U – *Usability*)
 - Tehnologija (T – *Technology*)
- Ekspertni sistem za večkriterijsko odločanje – odločitvena drevesa
 - Delo s kvalitativnimi spremenljivkami približa uporabo modela odločevalcem
 - Končne ocene so oblikovane s pomočjo odločitvenih pravil “če-potem” in ne na podlagi formul

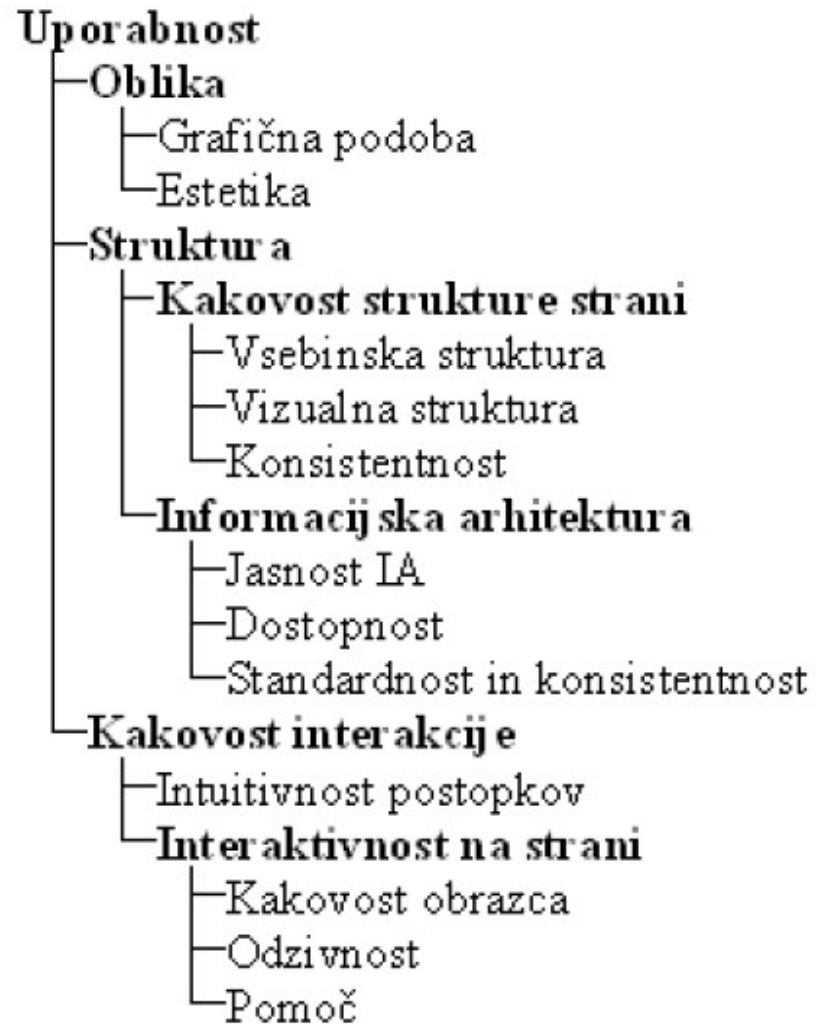
Vsebinski kriteriji

- **Vsebina** so podatki in informacije, ki sestavljajo spletno predstavitev in storitve, ki jih uporabnik na njej lahko opravi
- V predstavljenem primeru sta vsebinska kriterija **vrednost informacij** in **vrednost komunikacije**

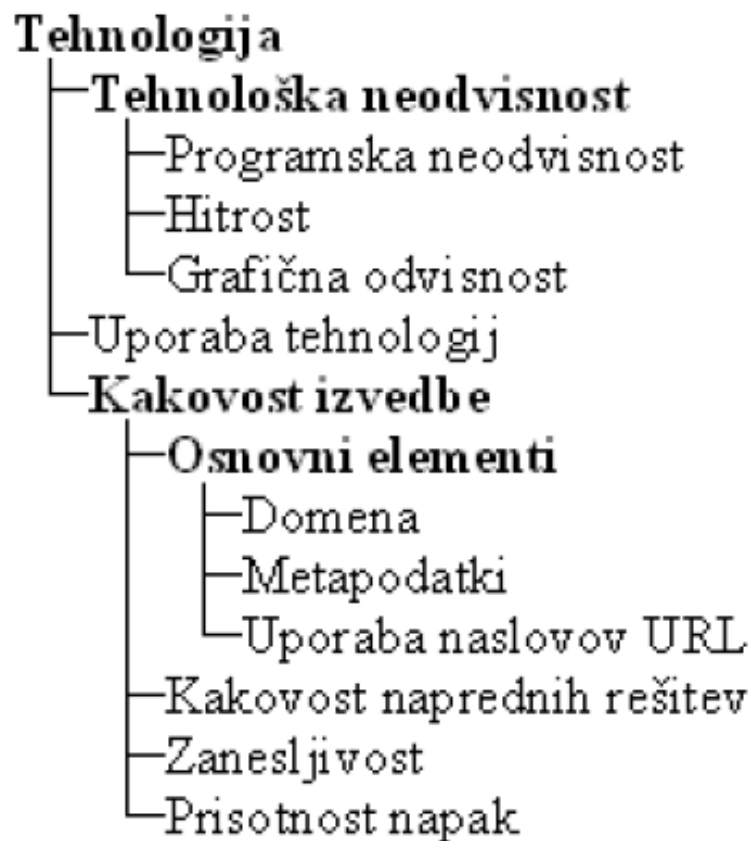
Kriteriji uporabnosti

- Največkrat je moč **uporabnost** razčleniti na pet atributov oz. kriterijev:
 - Učljivost
 - Učinkovitost
 - Zapomnljivost
 - Napake
 - Zadovoljstvo
- Včasih je primernejše drugačno strukturiranje uporabnosti, npr. **oblika**, **struktura**, **kakovost interakcije**

Tehnološki kriteriji

- Tehnologijo lahko vrednotimo s tremi kriteriji
 - tehnološka neodvisnost,
 - uporaba tehnologij in
 - kakovost izvedbe

Končna ocena

- Vsak kriterij ovrednotimo z oceno (npr. od 1 do 5)
- Končna ocena je rezultat združevanja ocen posameznih (skupin) kriterijev z upoštevanjem pomembnosti – teže – vsakega kriterija
 - Npr. Vsebina = utežni faktor 0,4; Uporabnost = 0,3; Tehnologija = 0,3

Kriterij	Unicef	E-uprava	DZS
Kakovost spletne predstavitve	Nizka	Nizka	Nizka
Vsebina	Povprečna	Nizka	Nizka
Vrednost informacij	Visoka	Nizka	Nizka
Verodostojnost	Visoka	Nizka	Nizka
Zaupanje	Visoka	Nizka	Nizka
Strokovnost	Visoka	Nizka	Nizka
Informativnost	Visoka	Nizka	Nizka
Kakovost informacij	Visoka	Povprečna	Nizka
Dostopnost	Nizka	Visoka	Nizka
Aktualnost	Povprečna	Povprečna	Nizka
Obsežnost	Visoka	Povprečna	Povprečna
Vrednost komunikacije	Nizka	Nizka	Nizka
Zasebnost	Nizka	Nizka	Povprečna
Odzivnost	Nizka	Povprečna	Nizka
Kakovost odziva	Povprečna	Povprečna	Nizka
Hitrost odziva	Nizka	Visoka	Povprečna
Oblikovanje skupnosti	Nizka	Povprečna	Nizka
Uporabnost	Nizka	Nizka	Nizka
Oblika	Nizka	Nizka	Nizka
Grafična podoba	Nizka	Nizka	Nizka
Estetika	Povprečna	Povprečna	Nizka
Struktura	Nizka	Nizka	Nizka
Kakovost strukture strani	Nizka	Nizka	Povprečna
Vsebinska struktura	Nizka	Nizka	Povprečna
Vizualna struktura	Visoka	Visoka	Nizka
Konsistentnost	Visoka	Visoka	Visoka
Informacijska arhitektura	Nizka	Nizka	Nizka
Jasnost IA	Nizka	Nizka	Nizka
Dostopnost	Nizka	Nizka	Povprečna
Standardnost in konsistentnost	Visoka	Nizka	Nizka
Kakovost interakcije	Visoka	Nizka	Nizka
Intuitivnost postopkov	Visoka	Povprečna	Povprečna
Interaktivnost na strani	Povprečna	Povprečna	Povprečna
Kakovost obrazca	Nizka	Povprečna	Nizka
Odzivnost	Visoka	Visoka	Visoka
Pomoč	Nizka	Povprečna	Povprečna
Tehnologija	Nizka	Podpovprečna	Nizka
Tehnološka neodvisnost	Povprečna	Visoka	Visoka
Programska neodvisnost	Nizka	Visoka	Povprečna
Hitrost	Visoka	Visoka	Visoka
Grafična odvisnost	Nizka	Povprečna	Visoka
Uporaba tehnologij	Nizka	Visoka	Nizka
Kakovost izvedbe	Nizka	Nizka	Nizka
Osnovni elementi	Nizka	Nizka	Nizka
Domena	Nizka	Nizka	Nizka
Metapodatki	Nizka	Nizka	Nizka
Uporaba naslovov URL	Nizka	Nizka	Nizka
Kakovost naprednih rešitev	Povprečna	Nizka	Povprečna

Značilnosti uporabne spletne strani

- **Enostavna navigacija** – uporabniki so (vedno bolj) navajeni na določena pravila glede postavitve elementov in izrazov na spletni strani:
 - Logotip organizacije oz. podjetja se nahaja v levem zgornjem kotu, klik odpre njeno domačo stran
 - Klik na hiperpovezavo “O nas” vodi do informacij o organizaciji
 - Navigacija je na vsaki strani na enakem mestu poleg glavnega besedila (vsebine)
 - Utripajoči elementi (animacije!) običajno pomenijo oglase oz. komercialna sporočila

Značilnosti uporabne spletne strani (2)

- **Hitro odpiranje** – uporabniki čakajo največ nekaj sekund, da se v njihovem brskalniku prikaže zelena spletna stran, zato:
 - Za postavitev svoje spletne strani uporabljaj prekrivne sloge (CSS = *Cascading Style Sheet*) namesto tabel
 - Navigacijske elemente prav tako izdelaj s pomočjo CSS namesto z uporabo slik
 - V HTML programski kodi naj bo čim manj praznega prostora, komentarjev (*command tags*), ipd.

Značilnosti uporabne spletne strani (3)

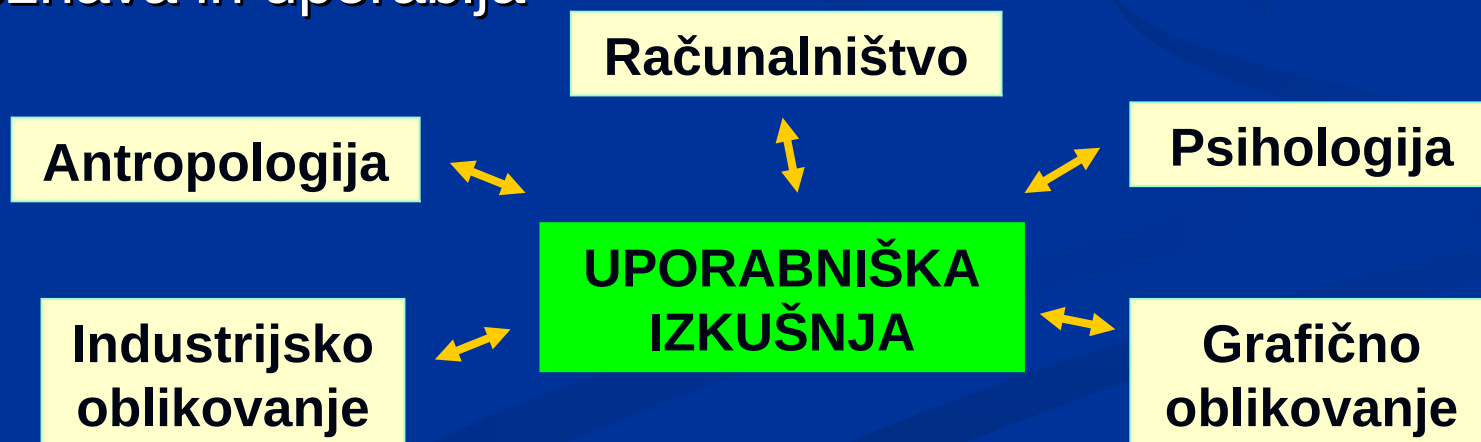
- **Hiter zajem informacij** – za razliko od tiskane vsebine spletnih strani ne prebiramo, temveč jih “skeniramo”, zato smo pozorni zlasti na:
 - Naslove
 - Hiperbesedilo - besedilo, ki vsebuje povezave na druga besedila
 - **Krepko** besedilo
 - Sezname – zlasti z vrstičnimi oznakami
 - Besedilo nam pade v oči pred slikami, zato naj te ne vsebujejo najpomembnejših informacij!

Značilnosti uporabne spletne strani (4)

- **Uporabnika ne smemo omejevati** – dopustiti mu moramo, da brska po internetu na njemu domač, ustaljen način, zato:
 - Namesto v novem naj se hiperpovezava odpre v istem oknu
 - 60% uporabnikov uporablja za navigacijo po spletnih straneh gumb “Nazaj”, ki je na novi strani onemogočen
 - Na svoji spletni strani ne uporablaj okvirjev (*frames*), saj ti povzročajo vrsto težav z uporabnostjo:
 - Onemogočajo gumb “Nazaj”
 - Onemogočajo shranjevanje spletne strani med priljubljene (*bookmarking*)
 - Ni možno pošiljanje povezave do strani po e-pošti
 - Problemi s tiskanjem, itd.

Uporabniška izkušnja

- **Uporabniška izkušnja** (*UX = User eXperience*) je izraz za celotno izkušnjo in zadovoljstvo uporabnika, ki uporablja nek izdelek ali sistem
- UX temelji na **na uporabnika osredotočenem načrtovanju** (*User-centered design*) – vključuje vse vidike uporabnikove interakcije s proizvodom: kako ga občuti, spoznava in uporablja

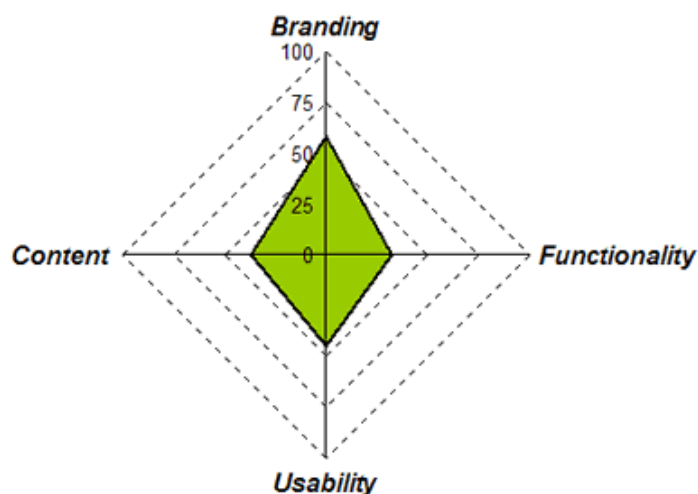
Kako meriti UX ?

Branding			Functionality		
Statement	Scale	Score	Statement	Scale	Score
Statement 1	1 - 20	15	Statement 1	1 - 20	11
Statement 2	1 - 20	11	Statement 2	1 - 20	6
Statement 3	1 - 20	8	Statement 3	1 - 20	8
Statement 4	1 - 20	18	Statement 4	1 - 20	2
Statement 5	1 - 20	6	Statement 5	1 - 20	5
Branding TOTAL:		58 of 100	Functionality TOTAL:		32 of 100

Usability			Content		
Statement	Scale	Score	Statement	Scale	Score
Statement 1	1 - 20	4	Statement 1	1 - 20	7
Statement 2	1 - 20	10	Statement 2	1 - 20	9
Statement 3	1 - 20	18	Statement 3	1 - 20	3
Statement 4	1 - 20	7	Statement 4	1 - 20	10
Statement 5	1 - 20	6	Statement 5	1 - 20	8
Usability TOTAL:		45 of 100	Content TOTAL:		37 of 100

Kako meriti UX (2) ?

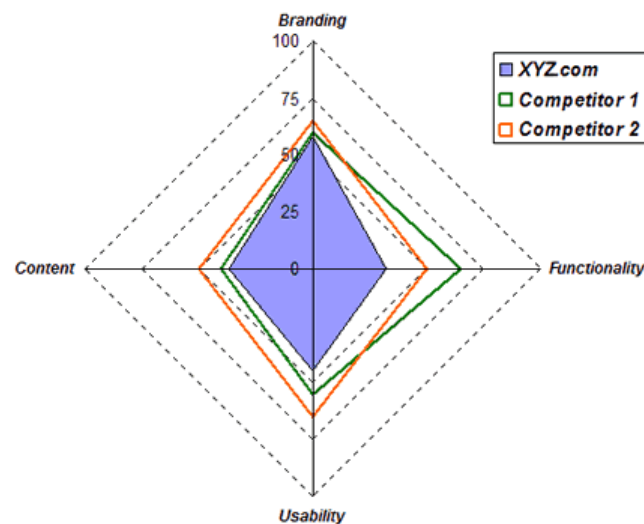
SAMPLE SPIDER CHART

Vizualna primerjava
štirih vidikov
uporabniške izkušnje

Primerjava s
konkurenco

SAMPLE COMPARISON CHART

Nagrade za spletno odličnost

<http://www.interactivemediaawards.com/default.asp>

NETKO 2010 – nagrada za najboljšo poslovno in upravno spletno stran v Sloveniji

NETKO 2010 - Nagrajenci

09.12.2010

Ljubljana, 10. november 2010 - GZS-Združenje za informatiko in telekomunikacije je v sodelovanju z Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo - Direktoratom za informacijsko družbo na današnji večerni slovesnosti v prostorih Gospodarske zbornice Slovenije podelilo nagrade za najboljše poslovne in upravne spletne strani v Sloveniji.

Zbranih je bilo skupno 113 prijav podjetij in institucij, letos pa je bila prvič v sodelovanju z Centrom za varno uporabo interneta Safe.si podeljena nagrada za najbolj prijazno spletno vsebino za otroke med 6 in 12 let. Zmagovalec iz te kategorije se bo potegoval tudi za Evropsko nagrado odličnosti za otrokom prijazne spletne vsebine, ki jo razpisuje Evropska komisija in Insafe.

Nagrajenci letošnjega izbora za nagrade Netko po kategorijah (z obrazložitvami) so:

1. Predstavitev podjetij s področij industrije, storitev, trgovine in financ

Naslov spletne strani www.petrol.si

Lastnik: PETROL, Slovenska energetska družba, d.d.

Izvajalec: Domenca d.o.o

Zadnja prenova enega najstarejših korporativnih spletnih projektov v državi je prinesla močan zasuk v smer dejanskega dialoga s končnimi potrošniki. Žirija posebej pozdravlja resnost programske in kadrovske podlage za to pogumno odločitev.

http://netko.gzs.si/slo/nagrajenci_2010

Literatura

- Domača stran Jakoba Nielsena: <http://www.useit.com/>
- Domača stran Dona Normana: <http://www.jnd.org/>
- J. Lindič: Model za ocenjevanje kakovosti spletnih strani (magistrsko delo): <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/lindic213.pdf>
- Web usability – The Basics: <http://www.webcredible.co.uk/user-friendly-resources/web-usability/basics.shtml>
- Metrics for Heuristics: Quantifying User Experience: http://www.boxesandarrows.com/view/metrics_for_heu
- Sistem za analiziranje uporabniške izkušnje Morae: <http://www.techsmith.com/morae.asp>